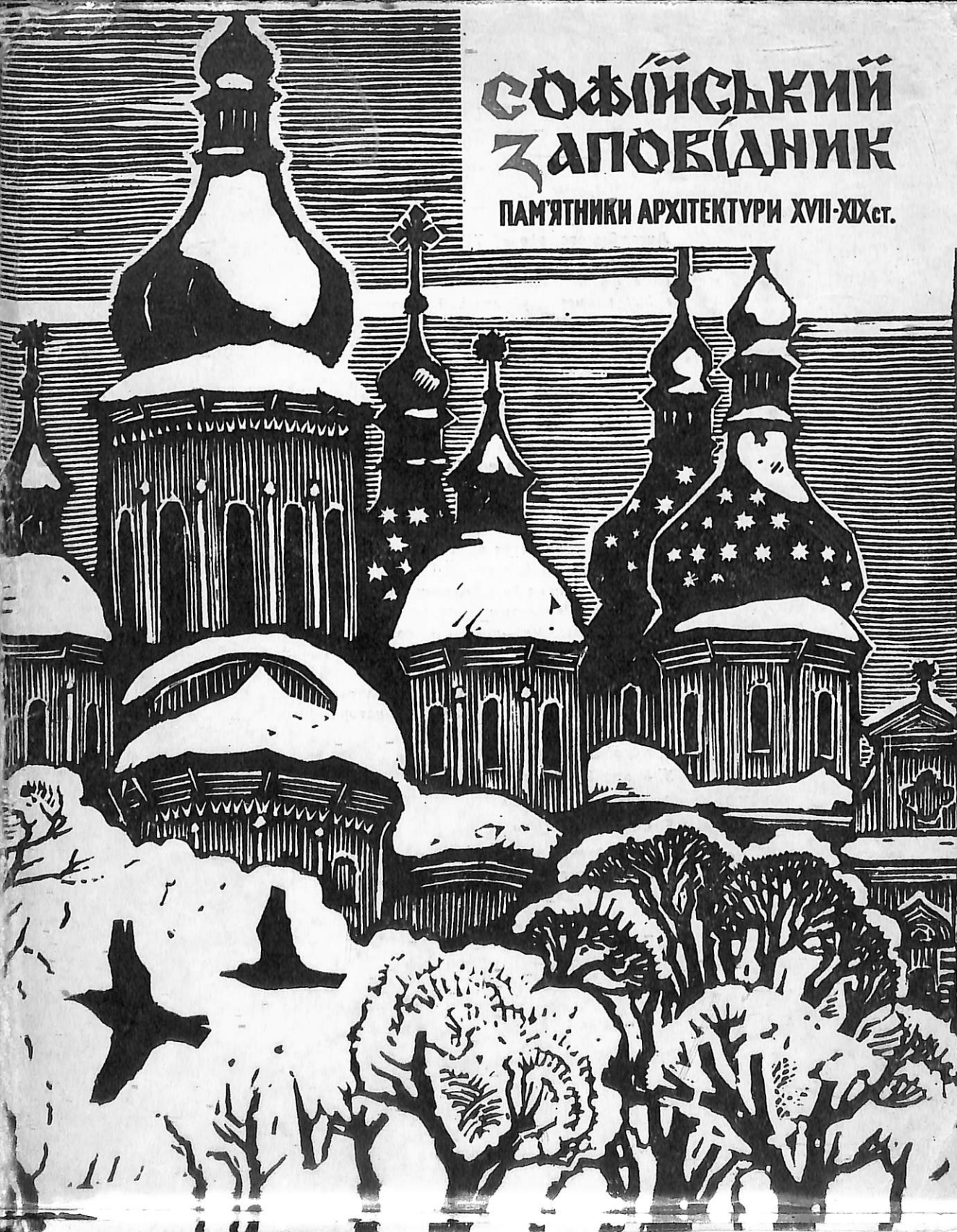

СОФІЙСЬКИЙ ЗАПОВІДНИК

ПАМ'ЯТНИКИ АРХІТЕКТУРИ XVII-XIXст.

Ансамбль сооружений XVII — XIX веков на территории бывшего Софийского монастыря в Киеве является одним из наиболее ярких примеров украинской барочной архитектуры. Эти немые свидетели далекого прошлого повествуют о высокой многовековой культуре и самобытном творчестве народа.

Учитывая большое историческое и художественное значение этого архитектурного комплекса, в 1934 году Советское правительство объявило его Государственным архитектурно-историческим заповедником «Софийский музей».

Архитекторы, искусствоведы, историки и все, кто интересуется архитектурой прошлого, узнают из буклетов об истории создания и развития каждого памятника в отдельности и их взаимосвязи, о мероприятиях, проводимых с целью сохранения культурного наследия многонационального советского государства.

В состав комплекта входят 7 буклетов:

1. Государственный архитектурно-исторический заповедник.

2. Колокольня.

3. Брама Заборовского.

4. Митрополичий дом.

5. Софийская бурса.

6. Трапезная.

7. Южная въездная башня.

ПІВДЕННА БІЗНА БАШТА.

Невеликою, але цікавою спорудою на території Софійського заповідника є південна в'їзна башта, яка призначалась для в'їзду на софійське подвір'я з боку нинішньої вулиці Володимирської. Дату спорудження і автора башти в літературі точно не визначено. Мабуть вона була зведена в середині XVIII століття, як і всі монастирські будови, що оточують Софійський собор. Те, що архітектура першого і другого ярусів дещо різна і архітектурні еле-

менти обох поверхів не співпадають по вертикалі, дає підставу судити, що спершу будівля була одноповерховою. Другий поверх надбудований пізніше, можливо в 1770—1780 роках. Башта має в плані форму квадрата. На її першому поверсі передбачені широкі ворота — проїзд. Через них можна було зручно проїхати до службових приміщень — трапезної і консисторії. Будова увінчана напівсферичним куполом з невеликою конусоподібною башточкою і шпилем. Колись на шпилі був встановлений кований з металу флюгер з зображенням архангела Михаїла. Тепер купол покритий листовим залізом і пофарбований в зелений колір. Стіни

Небольшой, но интересной архитектурной постройкой на территории Софийского заповедника является южная въездная башня, которая служила въездом на Софийское подворье со стороны нынешней улицы Владимирской. Дату сооружения и автора башни источники точно не определяют. По-видимому, она была возведена в середине XVIII века, как и все монастырские здания, окружающие Софийский собор. То, что архитектура первого и второго

этажей несколько различна и архитектурные элементы обоих ярусов не совпадают по вертикали, дает основание предположить, что первоначально сооружение было одноэтажным. Второй этаж надстроен позже, возможно в 1770—1780 годах, одновременно с надстройкой консистории. Башня имеет в плане форму квадрата. В первом этаже ее расположены широкие ворота — проезд. Через них было удобно проезжать к служебным помещениям — монастырской трапезной и консистории. Здание увенчано полусферическим куполом с небольшой конусообразной башенкой и шпилем. Когда-то на шпиле

башни зовні оштукатурені й побілені. Південна в'їзна башта декорована скромно. Фасади першого поверху башти розчленовані поясками та пілястрами. Пояски та карнизи на пілястрах розкреповані, що надало верхній частині пілястр форми капітелей. Фасади другого поверху також прикрашені пілястрами, карнизом і маленькими колонами, що стоять з обох боків великих прямокутних вікон. Декоративним елементом башти є ніш-

ки, обрамлені профільованим гуртом у вигляді наличників. Південна в'їзна башта разом з іншими спорудами Софійського заповідника є одним з цікавих витворів української архітектури XVIII століття, що збереглися до наших днів.

был установлен кованный из металла флюгер с рельефным изображением архангела Михаила. В настоящее время купол покрыт листовым железом и покрашен в зеленый цвет. Снаружи стены башни оштукатурены и побелены. Южная въездная башня декорирована скромно. Фасады первого этажа расчленены по горизонтали поясками и пилястрами. Пояски и карнизы на пилястрах раскрепованы, что придало верхней части пилястр форму капителей. Фасады второго яруса также украшены пилястрами, карнизом и маленькими колонками, расположенными по обеим сторонам больших прямоугольных окон. Декоративным элементом башни являются треугольные и прямоугольные нишки, обрамленные профилированной тягой в виде наличников. Посетитель музея не сразу обратит внимание на эту небольшую башенку. Но сравнив ее с другими, расположенными на территории Софии зданиями XVIII века, он почувствует глубокую архитектурную связь всех памятников архитектуры. Южная въездная башня вместе с другими постройками Софийского заповедника представляет интерес как одно из сохранившихся до наших дней произведений украинской архитектуры XVIII века.

ВЕРА КОНДРАТЬЕВНА РЕПЕЦКАЯ
ЮЖНАЯ ВЪЕЗДНАЯ БАШНЯ
(На украинском и русском языках)

Художне оформлення
і дереворити І. В. Батечка

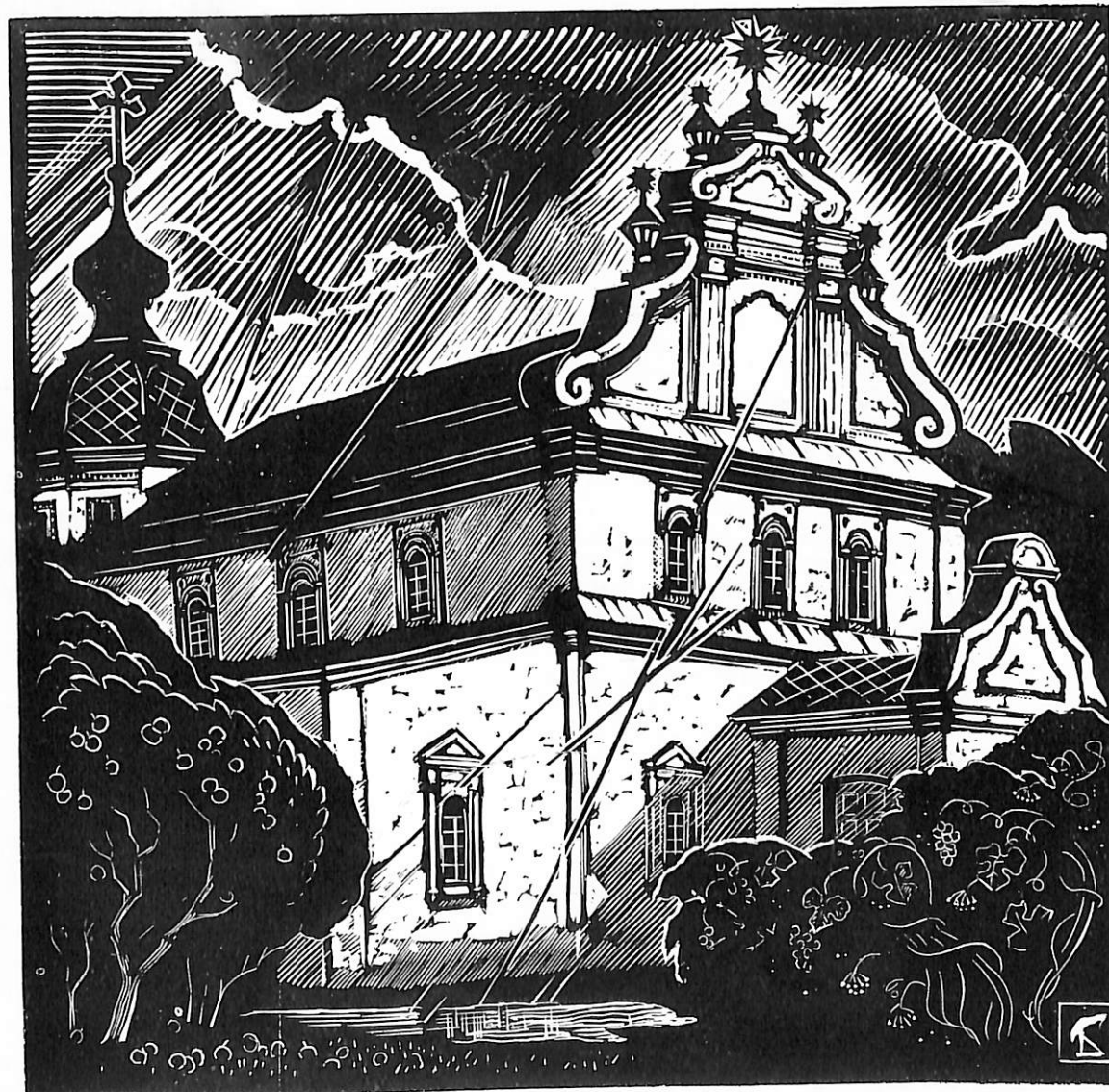
72С(С2)1
Р41

Редактор Н. С. Колесник
Художній редактор М. С. Величко
Технічний редактор М. Г. Мінченко
Коректор Е. М. Писаренко

БФ 00168. Здано до складання 9. I. 1970. Підпи-
сано до друку 16. III. 1970. Папір крейдяний
 $70 \times 90^{1/16} = 0,125$ паперових, 0,25 фіз., 0,29
умовн. друков., 0,25 обл.-вид. арк. Тираж 50 000.
Ціна 3 коп. Зам. 040.

Издательство «Будівельник», Киев, Владимир-
ская, 24.

Киевский полиграфический комбинат Комитета
по печати при Совете Министров УССР, ул. Дов-
женко, 3.

ТРАПЕЗНА

Проти південного фасаду, на південь від Софійського собору знаходиться прихована за деревами трапезна. Збудована трапезна в 1722—1730 роках за наказом Петра I на місці дерев'яної церкви. Автор проекту невідомий.

Спершу це була двоповерхова барочних форм споруда, витягнута по осі захід — схід, з довжиною сторін близько 32, шириною 12 і висотою 21,5 метра.

На першому поверсі її розміщувалась сама трапезна (їдальня), на другому — склад для продуктів та монастирського начиння. Під спорудою були підвальні приміщення монастирських складів з підземними ходами. Ці ходи вели до печер, що знаходились під всією територією монастиря. Як свідчать документи, у XVII—XVIII століттях підземелля служили сховищем від ворожих набігів, а також там зберігали монастирську та міську казни. На південь від трапезної знаходилась кухня. Для цієї споруди, як і для інших монастирських трапезних XVIII століття, характерне органічне поєднання витягнутого корпусу (їдальні) з вертикальним об'ємом домової церкви. Їх виразні композиції побудовані на сполученні горизонтальних та вертикальних членувань. Обидві частини корпусу орієнтовані по осі схід — захід. Це визначило не тільки схему будови, а й її місце знаходження в ансамблі.

За проектом А. Меленського в 1822 році міжповерхові перекриття були розібрані і трапезна перероблена в церкву з півним опаленням. З тих пір її почали називати Теплою або Малою Софією.

У 1872 році за проектом архітектора М. Іконникова до споруди з півночі та півдня були прибудовані два довгі однопверхові приміщення з односкатними дахами. Це перетворило його в тринефну споруду типу базилики.

Напротив южного фасада Софійського собора розположена полускрытая дерев'ями и кустарником трапезная. Построена трапезная в 1722—1730 годах по указу Петра I на месте сгоревшего деревянного здания. Автор проекта неизвестен.

Первоначально это было двухэтажное барочных форм здание, вытянутое по оси запад — восток, с длиной сторон около 32, шириной — 12, высотой с куполом до креста — 21,5 метра.

В первом этаже его размещалась трапезная (столовая), во втором — склад для продуктов и монастырской утвари. Под зданием были подвальные помещения монастырских складов с подземными ходами. Эти ходы вели в пещеры, которые располагались под всей территорией монастыря. Как свидетельствуют документы, в XVII—XVIII веках подземелья служили убежищем от неприятелей во время набегов, хранилищем монастырской и городской казны. К югу от трапезной находились кухня и хлебная.

Для этого сооружения, как и для других монастырских трапезных XVIII века, характерно органическое сочетание вытянутого корпуса — обеденного зала — и вертикального объема домової церкви. Их выразительные композиции построены на сочетании горизонтальных и вертикальных членений. Обе части корпуса ориентированы по оси восток — запад. Это определило не только планировочную схему здания, но и его местоположение в ансамбле.

По проекту архитектора А. Меленского в 1822 году междуэтажное перекрытие трапезной было разобрано и здание перестроено в маленькую церковь с печным отоплением. С тех пор она называется Теплой или Малой Софией. В 1872 году по проекту архитектора М. Иконникова к зданию с севера и

Східний фасад споруди розчленований трьома гранчастими апсидами, прикрашеними трьома хрестоподібними вікнами. Над ними височить барабан з куполом грушовидної форми та хрестом. Він оздоблений ліпним карнизом, пілястрами; напівциркульні вікна на його гранях обрамлені гірляндами ліпного розлинного орнаменту. Видовженої форми вікна бокових нефів обрамлені тонкими напівколонами та трикутними фронтонами. Вікна другого поверху прикрашають рельєфні наличники. Дах будівлі двосхилий з характерним барочним «заломом». Над західним фасадом височить складного абрису фронтон з волютами, прикрашений вазами й позолоченими рипідами. У 1953 році пам'ятник архітектури було відремонтовано, а у 1956 році пічне опалення замінено центральним.

юга были пристроены два длинных одноэтажных помещения с односкатными крышами, что превратило его в трехнефное сооружение типа базилики. Восточный фасад расчленен тремя гранеными апсидами, украшенными тремя крестообразными окнами. Над зданием возвышается барабан с куполом грушевидной формы и крестом. Он украшен лепным карнизом, углы барабана фиксируются широкими пилястрами, полуциркульные окна на его гранях обрамлены гирляндами лепного растительного орнамента. Удлиненной формы окна боковых нефов обрамлены изящными полуколонками и треугольными фронтонами. Окна второго этажа имеют полукруглые перемычки, их обрамляют рельефные наличники. Крыша здания — двускатная с характерным барочным «заломом». Над западным фасадом возведен высокий сложный очертаний фронтон с волютами, украшенный вазами и позолоченными рипидами. Небольшой тамбур перед входом и тоненькие колонки вокруг окон делают Теплую Софию уютной.

В 1953 году здание отреставрировано, восстановлены обрушившиеся карнизы, тяги и лепные украшения на фасадах. В 1956 году печное отопление заменено центральным.

ЛЮДМИЛА МИХАЙЛОВНА СОБОЛЬ
ТРАПЕЗНАЯ
(На украинском и русском языках)

Художнє оформлення
і дереворити І. В. Батечка

72С(С2)1
С54

Редактор Н. С. Колесник
Художній редактор М. С. Величко
Технічний редактор М. Г. Мінченко
Коректор Е. М. Писаренко

БФ 00168. Здано до складання 9. I. 1970. Підпи-
сано до друку 16. III. 1970. Папір крейдяний
70×90¹/₁₆=0,125 паперових, 0,25 фіз., 0,29
умовн. друков., 0,25 обл.-вид. арк. Тираж 50 000.
Ціна 3 коп. Зам. 040.

Издательство «Будівельник», Киев, Владимир-
ская, 24.

Киевский полиграфический комбинат Комитета
по печати при Совете Министров УССР, ул. Дов-
женко, 3.

СОФІЙСЬКА БУРСА

В 70 метрах на північ від Софійського собору розташований будинок колишньої Софійської бурси — одна із небагатьох кам'яних споруд цивільної архітектури XVIII століття, що збереглася до наших днів.

Споруджена бурса в 1763—1767 роках Юрасовим та Поповим. Спочатку в цій двоповерховій кам'яній споруді розміщувались келії Софійського монастиря, а потім вона була передана Софійській бурсі. В плані будинок має форму витягнутого з заходу на схід прямокутника з довжиною сторін 107,75 метра. Головний південний фасад розділяють два ризаліти (виступи) на три частини: більшу — посередині і дві менші, рівновеликі — по краях. Ці виступи утворюють перед будинком парадний під'їзд і служать головними входами в будинок.

Внутрішні приміщення розміщені за принципом грандіозної анфілади. Зовні їм відповідає ритм вікон. Фасади розчленовані набігаючими розкрепованими пілястрами, поставленими на високі постаменти. Розстановка пілястр відповідає внутрішньому плану корпусу. Пілястри увінчані стилізованими іонічними капітелями, шийки яких прикрашені ліпним орнаментом у вигляді зірок і пальмових гілок.

У проміжках між пілястрами згруповані хороших пропорцій віконні прорізи з лучковими перемичками. Обробка вікон неоднакова. Вікна першого поверху обрамовані наличниками простого рисунка, а вікна другого поверху прикрашені не лише наличниками складнішого рисунка, а й хвилястими розкрепованими сандриками.

Стіни бурси зведені з цегли, всередині і зовні оштукатурені і побілені. Зовні їх завершено складним багатоуступчастим карнизом. Високий дах з «заломом», характерним для української ар-

В 70 метрах на север от Софийского собора расположено здание Софийской бурсы — одно из немногих каменных сооружений гражданской архитектуры XVIII века, сохранившихся до наших дней.

Построена бурса в 1763—1767 годах Юрасовым и Поповым.

Вначале это двухэтажное сооружение служило для келий Софийского монастыря, а потом было передано Софийской бурсе. В плане здание имеет форму вытянутого с запада на восток прямоугольника с длиной сторон 107,75 метра.

Главный южный фасад его разделяют два ризалита (выступа) на три части: большую — посередине и две малые, равновеликие — по краям. Эти выступы образуют парадный подъезд и служат главными входами в здание.

Помещения расположены по принципу грандиозной анфилады. Снаружи им соответствует ритм окон. Фасады здания расчленены раскрепованными пилястрами, поставленными на высокие постаменты и отвечающими внутренней планировке корпуса. Пилястры венчают стилизованные ионические капители, шейки которых украшены лепным орнаментом в виде звезд и пальмовых веток.

В промежутках между пилястрами сгруппированы хороших пропорций оконные проемы с лучковыми перемычками. Обработка окон неодинаковая. Окна первого этажа обрамлены наличниками с простым рисунком, а окна второго этажа украшены не только наличниками с более сложным рисунком, но и волнообразными раскрепованными сандриками.

Стены бурсы выложены из кирпича, внутри и снаружи оштукатурены и побелены. Снаружи их венчает сложный многоуступчатый карниз. Высокая кры-

хитектуры XVIII столетия, ілюзорно ніби підвищує споруду на один поверх і тим самим скрадає його приземкуватість.

До 1786 року в цьому будинку жили монахи Софійського монастиря, а після його скасування була заснована Софійська духовна школа (бурса). В 30-х роках XIX століття до ризалітів на південному фасаді корпусу прибудовано одноповерхові з доричними колонами цегляні тамбури.

В даний час у будинку розміщується Центральний державний архів-музей літератури і мистецтва УРСР.

ша с «заломом», характерным для украинской архитектуры XVIII века, зрительно повышает здание на один этаж и этим скрадывает его приземистость. До 1786 года в этом здании жили монахи Софийского монастыря, а после его упразднения была основана Софийская духовная школа (бурса). В 30-х годах XIX века к ризалитам южного фасада были пристроены одноэтажные с дорическими колоннами тамбуры.

В настоящее время в здании размещается Центральный государственный архив-музей литературы и искусства УССР.

СВЕТЛАНА ВАСИЛЬЕВНА ЯРЫНИЧ
СОФИЙСКАЯ БУРСА
(На украинском и русском языках)

Художнє оформлення
і дереворити І. В. Батечка

72С(С2)1
Я79

Редактор *Н. С. Колесник*
Художній редактор *М. С. Величко*
Технічний редактор *М. Г. Мінченко*
Коректор *Е. М. Писаренко*

БФ 00168. Здано до складання 9. I. 1970. Підпи-
сано до друку 16. III. 1970. Папір крейдяний
 $70 \times 90^{1/16} = 0,125$ паперових, $0,25$ фіз., $0,29$
умовн. друков., $0,22$ обл.-вид. арк. Тираж 50 000.
Ціна 3 коп. Зам. 040.

Издательство «Будівельник», Киев, Владимир-
ская, 24.

Киевский полиграфический комбинат Комитета
по печати при Совете Министров УССР, ул. Дов-
женко, 3.

МИТРОПОЛИЧИЙ БУДИНОК

Цінним пам'ятником цивільної архітектури XVIII століття на території заповідника є митрополичий будинок, розташований на віддалі 40 метрів на захід від головного входу в Софійський собор.

Спорудження митрополичого будинку, розпочате в 1722 році, тривало понад три десятиліття. Автор проекту невідомий.

Спочатку це був одноповерховий кам'яний будинок. Надалі майже кожен з митрополитів переобладнував приміщення і прибудовував до будинку нові частини.

У 1731—1743 роках за проектом архітектора С. Антонова на одноповерховий будинок надбудований другий поверх з домовою церквою і влаштуваний високий дах. У 1748—1757 роках цьому даху була надана характерна для українського барокко форма з «заломом» і зведені високі фігурні фронтони, прикрашені пілястрами, валютами, ліпним орнаментом над східним і західним фасадами.

Прибудова в XIX ст. до південно-західної частини нових двоповерхових приміщень і балкона на західному фасаді дуже змінили зовнішній вигляд споруди. Из внутрішніх переробок найбільш значною була перебудова домової келійної церкви в 1838 році.

В плані будинок має форму прямокутника, витягнутого по осі північ — південь, з двома гранчастими ризалітами (виступами) з східного боку. Довжина сторін його 54 і 25 метрів.

Монументальність цього пам'ятника архітектури підкреслюють низько розташовані, що нагадують амбразури, вікна першого поверху, проте вікна, прикрашені трикутними фронтончиками з висуканим листяним орнаментом другого

ценным памятником гражданской архитектуры XVIII века на территории заповедника является митрополичий дом, расположенный в 40 метрах на запад от главного входа в Софийский собор. Сооружение митрополичьего дома, начавшееся в 1722 году, продолжалось более трех десятилетий. Автора проекта установить не удалось.

Первоначально это было одноэтажное каменное здание. В дальнейшем почти каждый из митрополитов производил переустройство помещений и пристраивал к зданию новые части.

В 1731—1743 годах по проекту С. Антонова на одноэтажное здание надстроена второй этаж с домовою церковью и устроена высокая крыша. В 1748—1757 годах этой крыше была придана характерная для украинского барокко форма с «заломом» и над восточным и западным фасадами возведены высокие фигурные фронтоны, украшенные лепными деталями.

Пристройка в XIX веке к юго-западной части новых двухэтажных помещений и балкона на западном фасаде сильно исказили внешний вид сооружения. Из внутренних переделок наиболее значительной была перестройка домовою келійной церкви в 1838 году.

В плане здание имеет форму прямоугольника, вытянутого по оси север — юг, с двумя гранеными ризалитами (выступами) с восточной стороны. Длина сторон его 54 и 25 метров.

Монументальность этого памятника архитектуры подчеркивают низко расположенные, напоминающие амбразуры, окна первого этажа, зато окна, украшенные треугольными фронтончиками с изысканным лиственным орнаментом второго этажа, придают ему легкость и нарядность.

поверху, надаяють йому легкості і нарядності.

Площини фасадів розчленяють вертикальні стрункі пілястри, розміщення яких відповідає розміщенню внутрішніх цегляних стін, а вікна першого і другого поверхів підкреслюють кількість внутрішніх приміщень. Між фронтончиками вікон розміщені круглі ліпні вінки, над якими суцільною стрічкою простягнувся квітковий орнамент та багатопрофільний карниз, що увінчує споруду. Уміле застосування орнаментально-пластичних прикрас свідчить про своєрідність чудового пам'ятника цивільної кам'яної архітектури.

Двері головного входу в будинок відчиняються у вестибюль, з обох боків якого знаходяться великі кімнати. Парадні гранітні сходи в північно-західному куті вестибюля ведуть до просторих приміщень другого поверху.

В даний час тут розміщується бібліотека Науково-дослідного інституту будівельного виробництва і Управління експертизи проектів Держбуду УРСР.

Плоскости фасадов расчленяют вертикальные стройные пилястры, расположение которых отвечает расположению внутренних кирпичных стен, а окна первого и второго этажей подчеркивают наличие внутренних помещений. Между фронтончиками размещены круглые лепные венки, над которыми сплошной узкой лентой проходит цветочный орнамент и венчающий здание многопрофильный карниз. Умелое применение орнаментально-пластических украшений свидетельствует о своеобразии замечательного памятника гражданской каменной архитектуры.

Дверь главного входа в здание открывается в вестибюль, по сторонам которого расположены большие комнаты. Парадная гранитная лестница в северо-западном углу вестибюля ведет к обширным помещениям второго этажа.

В настоящее время здесь размещается библиотека Научно-исследовательского института строительного производства и Управление экспертизы проектов Госстроя УССР.

АЛЛА ГЕОРГИЕВНА АЛЕХИНА
МИТРОПОЛИЧИЙ ДОМ
(На українському і російському мовах)

Художнє оформлення
і дереворити І. В. Батечка

72С(С2)1
А49

Редактор *Н. С. Колесник*
Художній редактор *М. С. Величко*
Технічний редактор *М. Г. Мінченко*
Коректор *Е. М. Писаренко*

БФ 00168. Здано до складання 9. I. 1970. Підпи-
сано до друку 16. III. 1970. Папір крейданий
70×90¹/₁₆=0,125 паперових, 0,25 фіз., 0,29
умовн. друков., 0,25 обл.-вид. арк. Тираж 50 000.
Ціна 3 коп. Зам. 040.

Издательство «Будівельник», Київ, Владимір-
ская, 24.

Київський поліграфічний комбінат Комітета
по печаті при Совете Міністрів УРСР, ул. Дов-
женко, 3.

БРАМА ЗАБОРОВСЬКОГО

Брама Заборовського, або західні ворота,— це один з найцікавіших пам'ятників української цивільної архітектури XVIII століття. Побудована в 1744—1748 роках, вона була західним в'їздом на софійське подвір'я з боку Золотих воріт.

Перед людиною, яка в'їжджала в Київ, відкривався чудовий вид на центр міста, де тягнувся вгору позолочений шпиль дзвіниці, блищали на сонці куполи святої Софії, потопав у зелені мит-

рополичий будинок і вражала незвичайною красою, багатством ліплення, пишністю форм брама, названа ім'ям одного з культурних діячів часів Петра I, київського митрополита Заборовського. Він захоплювався архітектурою, вмів малювати, знав будівельну справу, креслив і навіть сам складав проекти. Спорудження брами Заборовський доручив майстру кам'яних та гіпсових справ І. Шеделю. При створенні цього цінного пам'ятника українського барокко проявилась багата творча фантазія майстрів.

Археологічними розкопками, які проводились в 1957 році, встановлено первісний вигляд брами. Це була однопо-

брама Заборовского, или западные ворота,— один из интереснейших памятников украинской гражданской архитектуры XVIII века. Построенная в 1744—1748 годах, она служила въездом на Софийское подворье со стороны Золотых ворот.

Перед въезжающим в Киев открывался великолепный вид на центр города, где тянулся ввысь позолоченный шпиль колокольни, блестели на солнце купола святой Софии, утопал в зелени дом

митрополита и поражала необыкновенной красотой, богатством лепки, пышностью форм брама, названная именем киевского митрополита Заборовского, одного из культурных деятелей времен Петра I. Он увлекался архитектурой, умел рисовать, знал строительное дело, чертил и даже сам составлял проекты. Сооружение брамы Заборовский поручил мастеру каменных и гипсовых дел И. Шеделю. При создании этого ценного памятника украинского барокко проявилась богатая творческая фантазия мастеров.

Археологическими раскопками, проводившимися в 1957 году, установлен первоначальный вид брамы. Это было

ні, а великий митрополичий двір перетворено на митрополичий сад.

За багатством та соковитістю форм, мальовничістю світотіней цей невеликий за розмірами витвір української архітектури першої половини XIX століття не має собі рівних. В 1946—1947 і 1954 роках проведені ремонтно-реставраційні роботи тієї частини брами, яка збереглась і впорядковано прилегло до неї територію.

Найближчим часом передбачено реконструювати цей пам'ятник. Рівень землі перед брамою буде дещо опущено, відкрито арочний проліт. Це дасть можливість оглядати з боку Георгіївського провулка колишній митрополичий сад і будинок, з яким брама композиційно складає єдине ціле.

пом от улицы так, что перед ней создавалась небольшая трапециевидная площадка. Это улучшает обзор памятника. В XIX веке Киев интенсивно застраивается. Брама оказалась в глухом Георгиевском переулке. При прокладке новых улиц уровень земли в этом месте повысился больше, чем на метр. Проезд через браму стал неудобным. Поэтому в 1822—1823 годы арочный пролет был замурован, караульные помещения разобраны, а обширный митрополичий двор преобразован в митрополичий сад. В результате брама утратила свою прежнюю выразительность: арочный пролет стал низким, колонны очень широкими и приземистыми.

По богатству и сочности форм, живописности светотеней это небольшое по размерам произведение украинской архитектуры первой половины XVIII века не имеет себе равных.

В 1946—1947 годах проведены ремонтно-реставрационные работы части брамы, которая сохранилась, и благоустроена прилегающая к ней территория.

В ближайшее время предусмотрена реконструкция этого памятника архитектуры. Уровень земли перед воротами будет несколько опущен и открыт арочный пролет. Это даст возможность обозреть со стороны Георгиевского переулка бывший митрополичий сад и дом, с которым композиционно брама составляет единое целое.

верхова кам'яна споруда прямокутної форми з сторонами з півночі на південь 16,67 і з сходу на захід 13,46 метра. Стіни та склепіння зведені з цегли на вапняному розчині. В середній частині будівлі знаходиться арковий проїзд завширшки 3,87 метра, а з боків — кордегардії (караульні приміщення). Будову увінчував двосхилий дах, який з заходу і сходу замикався барочними фронтонами.

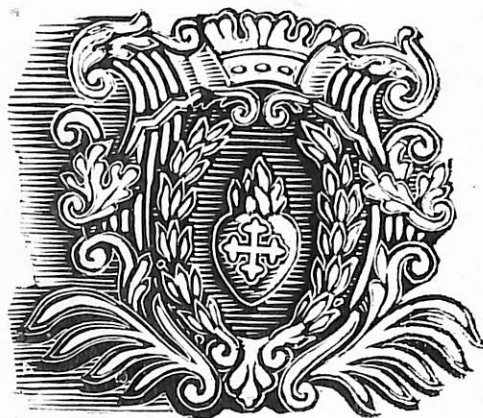
Східний фасад брами з боку двору розчленовували пілястри. Середній проліт між пілястрами — арка — служив проїздом. У стінах у двох крайніх прольотах знаходилося по одному вікно. Зверху вікна були оздоблені трикутної форми сандриками. Фасад увінчував фронтон, прикрашений портиком з шести півколонок з капітелями коринфського ордера, згрупованими по три від осі симетрії. Очевидно, так само були вирішені південний і північний фасади.

На західному фасаді, який зберігся до нашого часу, з двох боків арочний проліт замикають сильно виступаючі пілястри. У напівциркулярних нішах розміщено по дві колони з капітелями коринфського ордера. Вони підтримують другу арку, оздоблену багатообломним наличником і завершену чудовим за своєю красою і пластичністю барочним фронтоном.

Для споруд цього часу характерне використання геометричного і рослинного орнаменту, різних алегоричних постатей, масок птахів, тварин, а також родинних гербів гетьманів, старшин та митрополитів на тих спорудах, які будувалися за їх участю. Все це знайшло своє відображення і в брамі Заборовського.

Фронтон західних воріт суцільно вкритий орнаментальним ліпленням майстерно виконаних пальмет, аканта, грон винограду. В цей рослинний орнамент

одноетажне каменне збудоване прямокутної форми со сторонами з сходу на південь 16,67 і з сходу на захід 13,46 метра. Стены и своды его выложены из кирпича на известковом растворе. В средней части здания находится арочный проезд шириной 3,87 метра, а по его сторонам — кордегардии (караульные помещения). Здание венчала двухскатная крыша, замыкающаяся с западной и восточной стороны барочными фронтонами.

Восточный фасад брамы со стороны двора расчленяли пилястры. Средний пролет между пилястрами — арка — служил проездом. В двух крайних стенах пролетов находилось по одному окну. Сверху окна украшали треугольной формы сандрики. Венчал фасад фронтон, украшенный портиком из шести полуколонок с капителями коринфского ордера, расположенными по три симметрично. Очевидно так же были оформлены северный и южный фасады. На западном фасаде, сохранившемся до нашего времени, с двух сторон арочный пролет замыкают сильно выступающие пилястры. В полуциркулярных нишах располагаются по две колонны с капителями коринфского ордера. Они поддерживают обрамляющую проезд вто-

добре вкомпоновані дві чоловічі маски, в центрі фронтона — великий медальйон з зображенням митрополичої корони, а нижче, над проїздом, розташований родинний герб Заборовського — палаюче серце з хрестом на ньому в обрамленні двох пальмових гілочок. Розміщення архітектурних і ліпних деталей в різних заглибленнях створює чудовий мальовничий ефект гри світла й тіні, незалежно від освітлення їх сонцем.

Брама Заборовського поставлена з великим відступом від вулиці так, що перед нею утворилась невелика трапецеподібна площадка. Це поліпшує огляд пам'ятника. В XIX столітті Київ інтенсивно забудовується. Брама опинилася в глухому Георгіївському провулку. При прокладенні нових вулиць рівень землі в цьому місці підвищився більше як на метр. В результаті брама втратила свою колишню виразність. Арочний проліт став низьким, колони занадто широкими і приземкуватими. Проїзд через браму став незручним. Власне тому в 1822—1823 роках арочний проїзд був замурований, караульні приміщення розібра-

рую арку, украшенную многообломным наличником и завершенную изумительным барочным фронтоном.

Для сооружений того времени характерно использование геометрического или растительного орнамента, нередко применяются различные аллегорические фигуры, маски, птицы, животные, а также фамильные гербы гетманов, старшин и митрополитов на тех зданиях, которые строились при их участии. Все это нашло свое отражение в браме.

Фронтон брамы сплошь покрыт орнаментальной лепкой, изображающей мастерски выполненные пальметы, гроздь винограда, листья аканта. В растительный орнамент хорошо вкомпонованы две мужские маски. В центре фронтона — большой медальон с изображением митрополичьей короны, а над проездом помещен фамильный герб Заборовского — пылающее сердце с крестом на нем в обрамлении двух пальмовых ветвей. Расположение архитектурных и лепных деталей в различных заглибленнях создает великолепный живописный эффект игры света и тени независимо от освещения их солнцем. Брама поставлена с небольшим отступом

ні, а великий митрополичий двір перетворено на митрополичий сад. За багатством та соковитістю форм, мальовничістю світотіней цей невеликий за розмірами витвір української архітектури першої половини XIX століття не має собі рівних. В 1946—1947 і 1954 роках проведені ремонтно-реставраційні роботи тієї частини брами, яка збереглась і впорядковано прилеглу до неї територію. Найближчим часом передбачено реконструювати цей пам'ятник. Рівень землі перед брамою буде дещо опущено, відкрито аочний проліт. Це дасть можливість оглядати з боку Георгіївського провулка колишній митрополичий сад і будинок, з яким брама композиційно складає єдине ціле.

пом от улицы так, что перед ней создавалась небольшая трапециевидная площадка. Это улучшает обзор памятника. В XIX веке Киев интенсивно застраивается. Брама оказалась в глухом Георгиевском переулке. При прокладке новых улиц уровень земли в этом месте повысился больше, чем на метр. Проезд через браму стал неудобным. Поэтому в 1822—1823 годы аочный пролет был замурован, караульные помещения разобраны, а обширный митрополичий двор преобразован в митрополичий сад. В результате брама утратила свою прежнюю выразительность: аочный пролет стал низким, колонны очень широкими и приземистыми. По богатству и сочности форм, живописности светотеней это небольшое по размерам произведение украинской архитектуры первой половины XVIII века не имеет себе равных. В 1946—1947 годах проведены ремонтно-реставрационные работы части брамы, которая сохранилась, и благоустроена прилегающая к ней территория. В ближайшее время предусмотрена реконструкция этого памятника архитектуры. Уровень земли перед воротами будет несколько опущен и открыт аочный пролет. Это даст возможность обозревать со стороны Георгиевского переулка бывший митрополичий сад и дом, с которым композиционно брама составляет единое целое.

Державний архітектурно-історичний заповідник

Формування архітектурного ансамблю Софійського заповідника почалося в кінці XVII століття і продовжувалося більше ста років. Його виникнення тісно пов'язане з історією Києва — столицею могутньої давньоруської держави Київської Русі. Споруди, що збереглися до наших днів, є німими свідками історичних подій найбільш героїчних періодів в історії України.

Широкому розгортанню будівництва сприяли перемога українського народу в національно-визвольній війні 1648—1654 років проти гніту польської шляхти і возз'єднання України з Росією. Під благотворним впливом передової російської культури український народ добився величезних успіхів у галузі культурного розвитку.

Державний архітектурно-історичний заповідник займає площу понад 5 гектарів. Межа його проходить вздовж площі Богдана Хмельницького, Рильського провулку, Стрелецької вулиці, Георгіївського провулку, Рейтарської і Володимирської вулиць.

Формирование архитектурного ансамбля Софийского заповедника началось в конце XVII века и продолжалось более ста лет. Его возникновение тесно связано с историей Киева — столицей могущественного древнерусского государства Киевской Руси. Сооружения, сохранившиеся до наших дней, являются немymi свидетелями исторических событий наиболее героических периодов в истории Украины.

Широкому развертыванию строительства способствовали победа украинского народа в национально-освободительной войне 1648—1654 годов против порабощения польской шляхтой и воссоединение Украины с Россией. Под благотворным влиянием передовой русской культуры украинский народ достиг больших успехов в области культурного развития.

Государственный архитектурно-исторический заповедник занимает площадь свыше 5 гектаров. Граница его проходит вдоль площади Богдана Хмельницкого, Рильского переулка, Стрелецкой улицы, Георгиевского переулка, Рейтарской и Владимирской улиц.

Композиционным центром заповедника служит сооруженный в 1037 году всемирно известный Софийский собор. Его величественная архитектура, мозаики и фресковая живопись отображают лучшие достижения древнерусской и украинской архитектуры и искусства.

На протяжении своего существования собор неоднократно горел и разрушался, перестраивался и реконструировался, поэтому его первоначальный вид значительно изменился. Особенно поврежден был храм в 1240 году. После татаро-монгольского нашествия и до конца XVII века заросший кустарником собор находился в запустении.

В 1633—1647 годах киевский митрополит Петро Могила основал при собо-

Композиционным центром заповедника является спорудженный в 1037 году всемирно известный Софийский собор. Його величественная архитектура, мозаики та фресковий живопис відбивають кращі досягнення давньоруської та української архітектури і мистецтва.

Протягом свого існування собор неодноразово горів та руйнувався, перебудовувався та поновлювався, тому його первісний вигляд значно змінився. Особливо великих пошкоджень завдали храму татаро-монголи у 1240 році. Після татаро-монгольської навали і до кінця XVII століття зарослий чагарниками собор пустував.

У 1633—1647 роках київський митрополит Петро Могила при соборі заснував монастир. Відновлена в цей час архітектура храму мало чим відрізнялась від її первісного вигляду. До внутрішніх і зовнішніх галерей зі сходу були прибудовані чотири апсиди. Центральна апсида укріплена двома контрфорсами. Територія монастиря обнесена високою дерев'яною огорожею. Її межі збереглися до цього часу.

До XVII століття навколо храму знаходились дерев'яні споруди служителів церкви. Під час пожежі 1697 року ці споруди згоріли.

За наказом Петра I у 1699 році почались роботи по відбудові і реставрації Софійського собору і забудові монастиря кам'яними спорудами. Розміщення їх на місці старої забудови зберегло в основному архітектурний ансамбль, що склався до того часу. Проте за архітектурним оформленням це був новий ансамбль. Усі його будови — дзвіниця, брама Заборовського, митрополичий будинок, бурса, трапезна, братський корпус, південна в'їзна башта, консисторія — споруджені в стилі українського барокко. Неодноразові добудови і перебудови братського корпусу і конси-

ре монастир. Восстановленная в эти годы архитектура Софии мало чем отличалась от ее первоначального вида. К внутренним и наружным галереям с восточной стороны были пристроены четыре апсиды, центральная апсида снаружи укреплена двумя контрфорсами. Территория монастыря ограждена высоким деревянным забором. Ее границы сохранились до настоящего времени.

До XVII века вокруг храма находились деревянные сооружения служителей церкви. Во время пожара 1697 года эти здания сгорели.

По указу Петра I с 1699 года начались работы по восстановлению и реставрации Софийского собора и застройке монастыря каменными зданиями. Размещение их на месте старой застройки сохранило в основном сложившийся к тому времени архитектурный ансамбль.

Однако по архитектурному оформлению — это был новый ансамбль. Все его сооружения — колокольня, брама Заборовского, митрополичий дом, бурса, трапезная, братский корпус, южная въездная башня, консистория — построены в стиле украинского барокко. Неоднократные достройки и перестройки

сторії призвели до того, що значно втратили свій первісний і в тому вигляді, у якому нас, великої архітектурної цінності не мають. Нових барочних форм і Софійському собору. Над денною і північною галереями вано другі поверхи з характерно-видно-барочною формою. Східний фасади прикрашені фронтонами. Стіни укріплені самі і побілені, куполи в лочені. В такому вигляді собор до нашого часу. Внутрішнє оздоблення храму майже ліся. Ремонтно-реставраційні роботи вадилась у XIX—XX століттях. ли істотних змін у композиції ків Софійського заповідника. XIX століття на місці споруди хідної галереї собору було вна- нартекс.

сторії призвели до того, що будинки значно втратили свої первісні форми і в тому вигляді, у якому дійшли до нас, великої архітектурно-історичної цінності не мають.

Нових барочних форм було надано і Софійському собору. Над його південною і північною галереями добудовані другі поверхи з куполами грушевидно-барочної форми. Східний та західний фасади прикрашені барочними фронтонами. Стіни укріплені контрфорсами і побілені, куполи й верхи позолочені. В такому вигляді собор зберігся до нашого часу. Внутрішнє планування й оздоблення храму майже не змінилися.

Ремонтно-реставраційні роботи, які проводились у XIX—XX століттях, не внесли істотних змін у комплекс пам'яток Софійського заповідника. В кінці XIX століття на місці зруйнованої західної галереї собору було влаштовано нартекс.

братского корпуса и консистории привели к тому, что здания в значительной степени утратили свои первоначальные формы и в том виде, в котором сохранились до наших дней, большой архитектурно-исторической ценности не представляют.

Новых барочных форм было придано и Софийскому собору. Над его южной и северной галереями надстроены вторые этажи с куполами грушевидно-барочной формы. Восточный и западный фасады украшены барочными фронтонами. Стены укреплены контрфорсами и побелены, купола позолочены. Внутренняя планировка и отделка храма почти не изменились.

Ремонтно-реставрационные работы, которые проводились в XIX—XX веках, не внесли существенных изменений в комплекс памятников Софийского заповедника. В конце XIX века на месте разрушенной западной галереи Софийского собора устроен нартекс.

Дзвіниця

У роки Великої Вітчизняної війни були пробиті гарматами та снарядами, осколками та кулями покрівлі споруд. Позбавлені догляду пам'ятники руйнувались.

В післявоєнні роки пам'ятники архітектури Софійського заповідника повністю відбудовані — замінені старі покрівлі, відремонтовані фасади і ліпні деталі, заново позолочені куполи, влаштована нова відмостка. Упорядкована і стала одним з найкрасивіших куточків його території.

Враховуючи велике історичне та художнє значення Софійського ансамблю, Радянський уряд систематично асигнує значні кошти на його охорону та реставрацію.

Великі роботи по реставрації пам'ятників архітектури музею розпочаті у 1967 році. Метою цих робіт є збереження для народу славної сторінки минулого, втіленого в художні образи споруд.

Во время Великой Отечественной войны были пробиты гранатами и снарядами, осколками и пулями крыши сооружений. Лишенные ухода, памятники архитектуры разрушались.

В послевоенный период памятники архитектуры Софийского заповедника полностью восстановлены — заменены старые крыши, отремонтированы фасады и лепные детали, вновь позолочены купола и устроена отмостка. Благоустроена и стала одним из красивейших уголков Киева его территория.

Учитывая большое историческое и художественное значение Софийского ансамбля, Советское правительство систематически ассигнует значительные средства на его охрану и реставрацию. Большие работы по реставрации памятников архитектуры музея начаты в 1967 году. Целью этих работ является сохранение для народа славной страницы прошлого, воплощенного в художественные образы сооружений.

Дзвіниця

ИРИНА АНДРЕЕВНА ГОЛОВАНЬ
ГОСУДАРСТВЕННЫЙ АРХИТЕКТУРНО-
ИСТОРИЧЕСКИЙ ЗАПОВЕДНИК
(На украинском и русском языках)

Художнє оформлення
і дереворити І. В. Батечка

72С(С2) 1
С61

Редактор Н. С. Колесник
Художній редактор М. С. Величко
Технічний редактор М. Г. Мінченко
Коректор Е. М. Писаренко

БФ 00168. Здано до складання 9. I. 1970. Підпи-
сано до друку 16. III. 1970. Папір крейдяний
70×90¹/₁₆=0,187 паперових, 0,375 фіз., 0,44
умовн. друков., 0,42 обл.-вид. арк. Тираж 50 000.
Ціна 4 коп. Зам. 040.

Издательство «Будівельник», Киев, Владимир-
ская, 24.

Киевский полиграфический комбинат Комитета
по печати при Совете Министров УССР, ул. Дов-
женко, 3.

Дзвіниця

Софійська дзвіниця — прекрасний зразок української архітектури XVIII ст. Споруджена дзвіниця над парадним в'їздом на територію заповідника з боку площі Богдана Хмельницького. Стрункий силует її поєднує в єдине ціле всі споруди ансамблю, завершує перспективу Софійської вулиці й зберігає за собою значення архітектурної домінанти площі. Золотий купол добре видно з далеких під'їздів до міста.

Автор цього архітектурного твору до цього часу невідомий. Розташування

в генеральному плані монастиря та тип його визначилися у XVII столітті. Про це свідчить малюнок голландського художника А. Вестерфельда, виконаний у 1651 році. Після урочистої зустрічі біля дзвіниці переможців Полтавської битви на чолі з Петром I у 1709 році її назвали триумфальною.

Землетрус 1742 року пошкодив дзвіницю. Над її відбудовою і оздобленням декоративними ліпними деталями працювали петербурзький архітектор І. Шедель і талановиті українські майстри Іван та Степан Стобенські. В 1744—1748 роки замість двох розібраних верхніх ярусів були зведені нові й нав-

Софійская колокольня — великолепный образец украинского зодчества XVIII в. Сооружена колокольня над парадным въездом на территорию заповедника со стороны площади Богдана Хмельницкого. Стройный силуэт ее объединяет в единое целое все сооружения ансамбля, завершает перспективу Софийской улицы и сохраняет значение архитектурной доминанты площади. Золотой купол хорошо обозревается с дальних подъездов к городу.

Автор этого архитектурного произведения пока неизвестен.

Местоположение в генеральном плане монастыря и тип его определились в XVII веке. Об этом свидетельствует рисунок голландского художника А. Вестерфельда, выполненный в 1651 году. После торжественной встречи у стен колокольни победителей Полтавской битвы во главе с Петром I в 1709 году ее назвали триумфальной.

Землетрясение 1742 года повредило колокольню. Над ее восстановлением и украшением декоративной лепкой работали петербургский архитектор И. Шедель и талантливые украинские мастера Иван и Степан Стобенские из Жолквы. В 1744—1748 годах вместо двух разобранных ярусов были возведены новые и вокруг монастыря сооружена высокая каменная ограда.

Устроенный над колокольней барочный купол в 1807 году сгорел от удара молнии. При восстановлении в 1812 году его заменили восьмигранным, над которым возвышалась малая главка со шпилем, поддерживающим крест.

С развитием ансамбля и застройкой площади прилегающих к территории монастыря улиц колокольня начала терять доминирующее положение. Тогда в 1851—1852 годах по проекту архитектора П. Спарро был надстроен еще один ярус и куполу снова придана ба-

коло монастыря споруджена высокая каменная ограда.

Вид удара блискавки у 1807 році барочний купол дзвіниці згорів. При відбудові у 1812 році його замінили на восьмигранний, над яким підносилися мала головка з високим конусовидним шпилем, що підтримував хрест.

З розвитком ансамблю та забудовою площі і прилеглих до території монастиря вулиць дзвіниця почала втрачати домінуюче значення. Тоді в 1850—1852 роках за проектом архітектора П. Спарро був надбудований ще один ярус і куполу знову надано барочної грушоподібної форми. Загальна висота споруди досягла 75 метрів.

Тепер дзвіниця як одна з найбільших цінностей культури нашого народу дбайливо охороняється державою. Повна реставрація її проведена у 1951—1953 роках за проектом доктора архітектури П. Альошина, архітекторів В. Волкова, Г. Говденко та інженера П. Куца.

Дзвіниця складається з чотирьох ярусів, які поступово звужуються догори, і бани. Перший та другий яруси в плані мають форму прямокутника, а третій та четвертий — восьмикутника. Довші їх боки орієнтовані на захід та схід, а коротші — на південь і північ. Відповідно до цього дзвіниця має чотири фасади: східний, західний (головні), південний та північний.

В першому ярусі по осі схід — захід розташований склепистий проїзд — головний триумфальний вхід до монастиря. Він вирішений у вигляді порталу, архітектурне рішення якого тісно пов'язане з загальною композицією фасаду. Строгі форми східного фасаду створюють враження урочистості та офіційності. Західний фасад вирішений значно скромніше. Разом з тим він більш насичений скульптурою, що на-

рочная грушевидная форма. Общая высота сооружения доведена до 75 м.

В настоящее время колокольня как одна из величайших ценностей культуры нашего народа бережно охраняется государством. Полная реставрация ее произведена в 1951—1953 годах по проекту доктора архитектуры П. Алешина, архитекторов В. Волкова, Г. Говденко и инженера П. Куца.

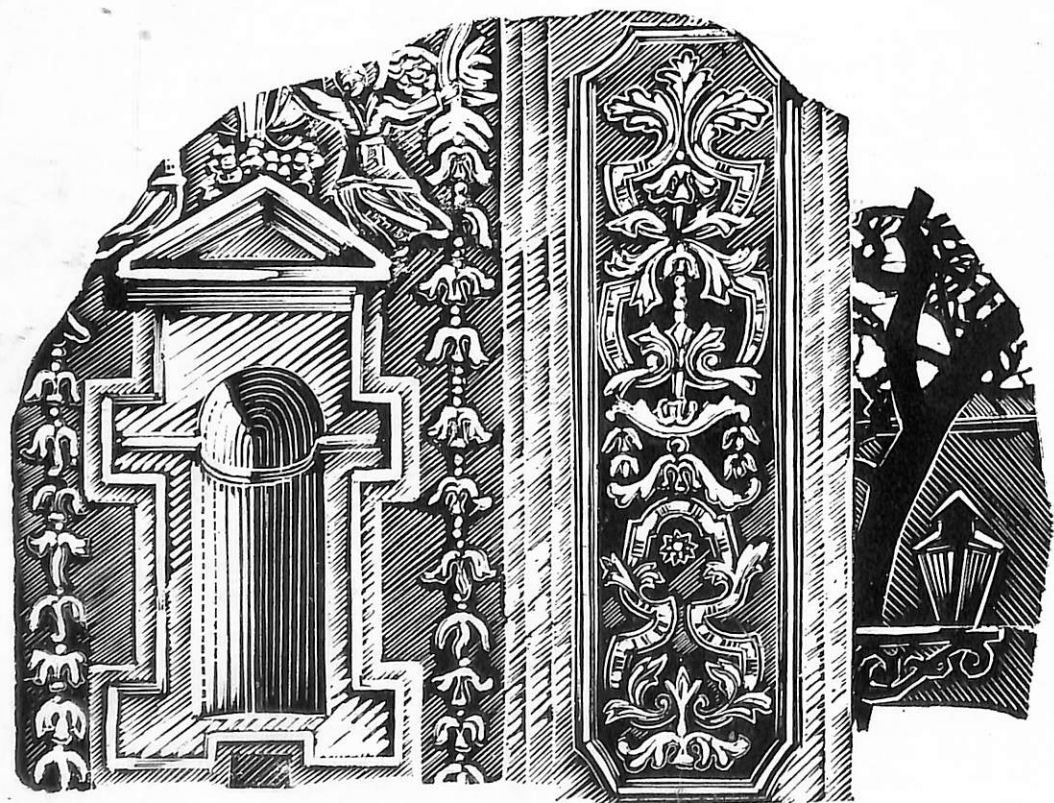

Колокольня состоит из четырех постепенно суживающихся сверху ярусов и главы. Первый и второй ярусы имеют в плане форму прямоугольника, а третий и четвертый — восьмиугольника. Более длинные их стороны ориентированы на запад и восток, а короткие — на юг и север. В соответствии с этим колокольня имеет четыре фасада: восточный, западный (главные), южный и северный.

В первом ярусе по оси восток — запад расположен сводчатый проезд — главный триумфальный вход в монастырь. Он имеет вид портала, архитектурное решение которого тесно связано с общей композицией фасада. Строгие формы восточного фасада создают впечатление торжественности и официальности. Западный фасад решен значительно скромнее. Вместе с тем он более насыщен скульптурой, что при-

дає йому інтимності та м'якості. Південний та північний фасади схожі між собою, але різко відрізняються від східного та західного. Перший ярус прикрашений ліпним орнаментом. Усі фасади другого ярусу розчленовані пілястрами, а в центрі кожного з них розміщені прорізи з наличниками. Декоративне рішення третього ярусу значно багатше, пишніше та вишуканіше. В його ліпному орнаменті примхливо переплелися народні мотиви з класичними. Маски, валюти, овальні медальйони, листи аканта та двоглаві орли вільно поєднуються у ліпному декорі. Замість великого прорізу тут розміщено напівовальне вікно для годинни-

дає ему интимность и мягкость. Южный и северный фасады сходны между собой и резко отличаются от восточного и западного. Первый ярус украшен лепным орнаментом. Фасады второго яруса расчленены пилястрами. В центре каждого из них размещены полуциркульные проемы с наличниками. В лепном орнаменте причудливо переплелись народные мотивы с классическими. Маски, валюты, овалы медальоны, листья аканта и двуглавы орлы свободно сочетаются в лепном декоре. Вместо большого проема здесь расположено полуовальное окно для часов. Декоративное решение третьего яруса значительно богаче, пышнее и изыскан-

27 коп.

ка. На панелях східного та західного фасадів розміщені скульптурні постаті великого князя Володимира Святославича, апостолів Андрія Первозваного, Тимофія та архангела Рафаїла. Архітектурно-декоративні композиції четвертого ярусу, зведеного у 1853 році, значно простіші, ніж оздоблення інших ярусів.

Висока грушоподібна баня з ліхтариком і невеличким верхом з хрестом вкриті позолоченими мідними листами.

Рідкісний за багатством орнаментальних мотивів, мальовничістю та якістю виконання скульптурний декор збагачує пластичний образ дзвіниці й допомагає розкрити її ідейно-художній зміст. В основному ліпні роботи виконувались на стіні по мокрій штукатурці. Найбільш відповідальні деталі — маски, ангели, фігури святих — ліпили внизу й через навмисно залишені отвори прибивали цвяхами до кладки.

Виявленню архітектурних форм і деталей, посиленню емоційної виразності дзвіниці сприяє колір. За час існування дзвіниця змінювала свій колір 7—8 разів. Спочатку вона була пофарбована поліхромно: поле стін — синє, ліпний орнамент — кольору слонової кістки, обличчя та руки святих і ангелів розмальовувались жовтуватою фарбою, волосся — чорною, одяг — червоною, зеленою, коричневою тощо. Різною фарбою покривали також і ліпний орнамент, причому інтенсивність кольору залежала від висоти: чим вище, тим колір застосовувався більш насичений. Теперішнього характеру пофарбування двома кольорами (виступаючі частини — білі, фон — яскраво-бірюзовий) дзвіниця набула після надбудови.

Створена українськими майстрами Софійська дзвіниця зберегла риси народної архітектури, надала ансамблю нового художнього звучання і яскравого незабутнього абрису.

нее. На панелях восточного и западного фасадов размещены скульптурные фигуры великого князя Владимира Святославича, апостолов Андрея Первозванного, Тимофея и архангела Рафаила.

Архитектурно-декоративные композиции четвертого яруса, возведенного в 1853 году, значительно проще, чем украшение остальных ярусов. Высокий грушеобразный купол с фонариком и небольшой главкой с крестом покрыт позолоченными медными листами.

Редкий по богатству орнаментальных мотивов, живописности и качеству исполнения скульптурный декор обогащает пластический образ колокольни и помогает раскрыть ее идейно-художественное содержание. Лепные работы производились на стене по сырой штукатурке. Наиболее ответственные детали лепили внизу и через специально оставленные отверстия прибывали гвоздями к кладке.

В выявлении архитектурных форм и деталей и усилении эмоциональной выразительности большое значение принадлежит цвету. За время существования колокольня меняла свой цвет 7—8 раз. Первоначально она была окрашена полихромно: поле стен — синее, лепной орнамент — цвета слоновой кости, лица и руки святых и ангелов покрывались желтоватой краской, волосы — черной, одежда — красной, зеленой, коричневой и т. д. Разной краской покрывался и лепной орнамент, причем интенсивность цвета зависела от высоты: чем выше, тем цвет применялся обильнее.

Нынешний характер окраски в два цвета (выступающие части — белый, фон — ярко-бирюзовый) колокольня получила после надстройки.

Созданная украинскими мастерами Софийская колокольня сохранила черты народной архитектуры, придала ансамблю новое художественное звучание и яркий незабываемый абрис.

27 коп.

ЕВГЕНИЯ ВАСИЛЬЕВНА ГОРБЕНКО
КОЛОКОЛЬНЯ
(На украинском и русском языках)

Художнє оформлення
і дереворити І. В. Батечка

72С(С2)1
Г67

Редактор *Н. С. Колесник*
Художній редактор *М. С. Величко*
Технічний редактор *М. Г. Мінченко*
Коректор *Е. М. Писаренко*

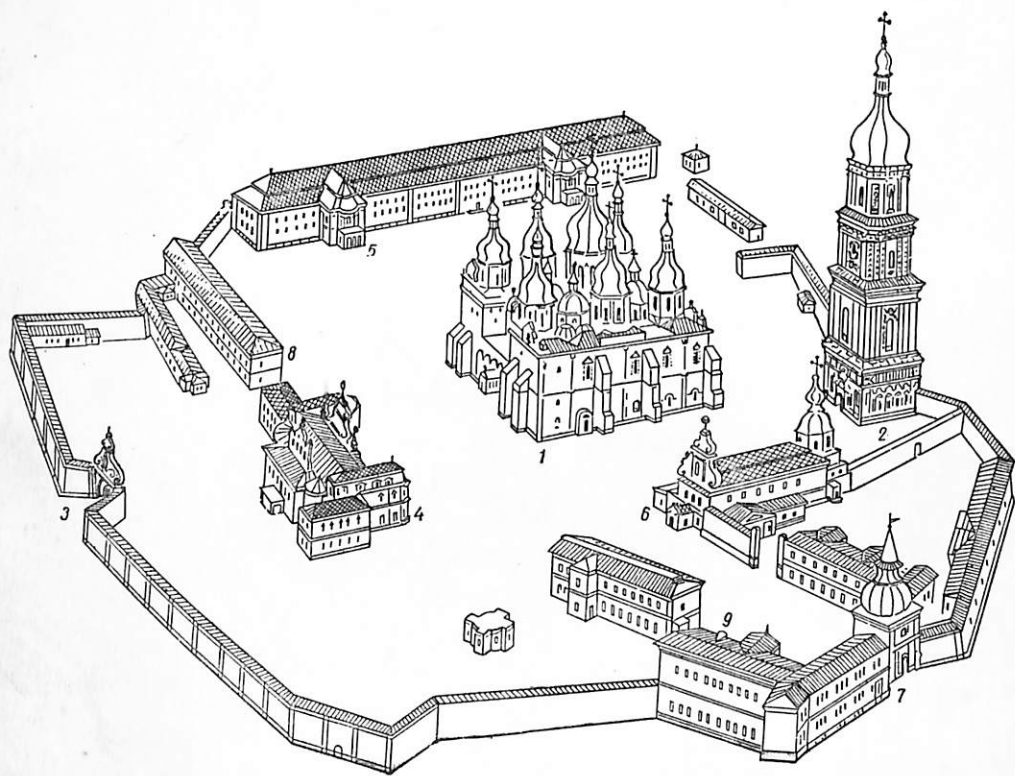
БФ 00168. Здано до складання 9.1. 1970. Підпи-
сано до друку 16.III. 1970. Папір крейданий
 $70 \times 90^{1/16} = 0,187$ паперових, $0,375$ фіз., $0,44$
умовн. друков., $0,43$ обл.-вид. арк. Тираж 50 000.
Ціна 4 коп. Зам. 040.

Издательство «Будівельник», Киев, Владимир-
ская, 24.

Киевский полиграфический комбинат Комитета
по печати при Совете Министров УССР, ул. Дов-
женко, 3.

27 коп.

Схематичний план Державного архітектурно-історичного заповідника Софійського музею:

1 — Софійський собор; 2 — дзвіниця; 3 — брама Заборовського; 4 — митрополичий будинок; 5 — бурса; 6 — трапезна; 7 — південна в'їзна башта; 8 — братський корпус; 9 — консисторія.

Схематический план Государственного архитектурно-исторического заповедника Софийского музея:

1 — Софийский собор; 2 — колокольня; 3 — брама Заборовського; 4 — митрополичий будинок; 5 — бурса; 6 — трапезная; 7 — южная въездная башня; 8 — братский корпус; 9 — консистория.